

حقوق جزای عمومی ۲

پاییز ۱۴۰۲

فصل اول : مسئولیت کیفری (۱)

گفتار اول : بزهکار یا مجرم (۲)

مبحث اول : فاعل جرم (۲)

الف : فاعل مادی (۲)

۱. مباشر (۲)

ثانیاً. اشخاص حقوقی (۳)

اولاً. اشخاص حقیقی (۳)

۲. شریک (۴)

ب : فاعل معنوی (۵)

مبحث دوم : معاون جرم (۵)

الف : عنصر قانونی معاونت در جرم (۶)

ب : عنصر مادی معاونت در جرم (۷)

ج : عنصر روانی معاونت در جرم (۱۰)

گفتار دوم : مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر (۱۱)

مبحث اول : مبانی مسئولیت ناشی از فعل غیر (۱۱)

مبحث دوم : شروط تحقق مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر (۱۲)

فصل دوم : اسباب مانع مسئولیت کیفری (۱۳)

گفتار اول : اسباب تام (۱۳)

مبحث اول : جنون (۱۳)

مبحث دوم : عدم بلوغ (۱۴)

مبحث سوم : اکراه و اجبار (۱۵)

ب : اجبار معنوی (۱۶)

الف : اجبار مادی (۱۶)

گفتار دوم : اسباب نسبی (۱۸)

مبحث اول : اشتباه (۱۸)

الف : اشتباه حکمی (۱۸)

ب : اشتباه موضوعی (۱۹)

۲. اشتباه در جرایم غیر عمدی (۲۱)

۱. اشتباه در جرایم عمدی (۲۰)

مبحث دوم : خواب (۲۱)

مبحث سوم : مستی (۲۱)

فصل اول : مسئولیت کیفری

مسئولیت کیفری یعنی استحقاق تحمل مجازات به علت ارتکاب جرم. **جرم** عبارت است از هر رفتاری اعم از **فعل** یا **ترک فعل** که

در **قانون** برای آن **مجازات** تعیین شده است. (ماده ۲ قانون مجازات مصوب ۱۳۹۲)

بنابراین، رفتاری که پیش از ارتکاب در قانون برای آن مجازات تعیین نشده باشد، جرم نخواهد بود. به عبارت دیگر، صرفاً رفتاری جرم محسوب می‌شود که قانون پیش از ارتکاب آن مجازاتش را تعیین کرده باشد.

جرایم را از چند دیدگاه می‌توان دسته بندی کرد. (این موضوع در درس حقوق جزای عمومی ۱ به تفصیل مطرح شده است.)

جرایم بر اساس عنصر روانی به عمدی، شبه عمدی و خطای محض تقسیم می‌شوند.

جرایم بر اساس لحظه‌ی مشاهده‌ی عنصر مادی به جرایم مشهود و غیر مشهود تقسیم می‌شوند. جرم مشهود جرمی است که هنگامی واقع می‌شود که عمل مجرمانه در مکان عمومی رخ دهد یا به صورتی باشد که وقوع جرم توسط نیروهای انتظامی یا مردم دیده شود. در غیر این صورت جرم غیر مشهود خواهد بود.

جرایم بر اساس نتیجه به جرایم مطلق (صوری) و مقید تقسیم می‌شوند. جرم مطلق جرمی است که صرف فعل یا ترک فعل برای تحقق آن کافی است و حصول نتیجه ضروری نیست. به عبارت دیگر در مورد جرم مطلق ارتکاب فعل مادی برای تحقق عنوان مجرمانه کفایت می‌کند؛ مانند شهادت دروغ، جعل و آدم ربایی. جرم مقید جرمی است که علاوه بر فعل یا ترک فعل، حصول نتیجه نیز ضروری است؛ مانند سرقت، کلاهبرداری و قتل.

جرایم بر اساس ساختار به سه دسته‌ی جرایم ساده، جرایم مرکب و جرایم به عادت تقسیم می‌شوند. جرم ساده جرمی است که عنصر مادی جرم از یک عمل اعم از فعل یا ترک فعل تشکیل شده است؛ مانند سرقت. جرم مرکب از چند عمل مادی تشکیل شده است که هر یک از آن اعمال به تنهایی جرم نمی‌باشد؛ بلکه برای وقوع جرم مرکب، باید این اعمال در کنار هم به صورت جمعی قرار بگیرند؛ مانند کلاهبرداری. جرم به عادت جرمی است که شرط تحقق آن تکرار عمل است و با صرف یک بار انجام فعل، جرم واقع نمیشود؛ مانند تکدی گری.

جرایم بر اساس طول زمان ارتکاب به آنی و مستمر تقسیم می‌شوند. جرم آنی جرمی است که در یک لحظه از زمان یا در بازه‌ی زمانی کوتاهی واقع می‌شود؛ مانند سرقت. جرم مستمر جرمی است که لازمه‌ی تحقق آن استمرار مادی در زمان است؛ مانند تصرف عدوانی.

به مرتکب جرم بزهکار یا مجرم (گفتار اول) گفته می‌شود. در مواردی نیز ممکن است شخص یا اشخاصی بدون این که اصالتاً مرتکب جرم شده باشند، در اثر فعل غیر مسئول شناخته شوند (گفتار دوم).